

Universitätsbibliothek Wuppertal

Accipite studiosi omnes Auli Gellii noctes micantissimas

Gellius, Aulus

Impressum Venetiis, Anno d[omi]ni. M.D.IX. die. xx.Aprilis

Liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-475](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-475)

canoris: atq; auibus psonante. Erat ibidē nobiscum simul adolescens: philo-
 sophiæ sectator: disciplinæ: ut ipse dicebat stoicæ. sed loquacior impendio
 & pmprior. Is plerūq; in cōuiuio sermonibus: qui post epulas haberi solēt:
 multa atq; imodica de philosophiæ doctrinis intēpestiue: atq; insolite differe-
 bat. Præq; se uno ceteros oīs linguæ atticæ principes: gentēq; oēm togatam:
 quodcūq; nomen latinum: rudes esse: atq; agrestes prædicabat. Atq; interea
 uocabulis haud facile cognitis: syllogismoꝝ captiuūq; dialecticæ laqueis
 strepebat *κύριον τὰς σοφιστάσας θεωρίας*. id est laqueorum adhuc speculationes
 claudicantes. Aliosque id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissol-
 uere. Rem uero ethicam: naturāq; humani ingenii: uirtutūq; origines: offi-
 ciaq; earum cōfinia: aut cōtra morboꝝ uitiorūq; fraudes animorūq; labes: ac
 pestilentias asseuerabat: nulli esse ulli magis ea oīa explorata: cōperta: medi-
 tataq;. Cruciatibus autē doloribusq; corporis & periculis mortē minitanti-
 bus: habitum statūq; uitæ beatæ: quā se adeptū esse putabat: neq; lædi: neq;
 iminui existimabat. Ac ne oris quoq; & uultus serenitatē stoici hoīs: unq; illa
 posse ægritudine obnubilari. Has ille inanes quum flaret glorias: iāq; oēs fi-
nem cuperēt: uerbisq; eius defatigati pteduissent: tum Herodes græca: cui
plurimus ei mos fuit: orōne utens. Permite inquit philosophoꝝ amplissi-
 me: qm̄ rñdere nos tibi quos idiotas uocas: nō quimus: recitari ex libro: quid
 de huiusmodi magniloquētia uīa senserit: dixeritq; Epictetus stoicoꝝ ma-
 ximus. iussitq; pferri disertationū Epicteti digestarū ab Ariano primū librū.
 in quo ille uenerādus senex iuuenes: qui se stoicos appellabāt: neq; frugi: ne
 que operæ pbæ: sed theorematibus tm̄ nugalibus: & puerilibus isagogarū
 cōmētationibus dilatrantes: obiurgatione iusta incessuit. Lecta igit̄ sunt ex
 libro qui prolatus est: ea quæ addidit. Quibus uerbis Epictetus setere si-
 mul ac festiuite se iunxit: atque diuisit a uero: atque sincero stoico: qui esset
 proculdubio. *ἀκώλυτος. ἀνεκβίαστος ἀπαρεμπίδιστος. ἐλεύθερος. δῦπρος. εὐδαίμων. ἰ.* non p-
 hibitus inuiolatus. minime implicitus: liber: diues: felix: uulgius aliud nebu-
 lonum hominum: qui se stoicos nuncuparent. Vltroq; uerborum & argu-
 tiarum fuligine ob oculos audiētū iactō: scētissime disciplinæ noiē mētirent̄.

Flare glorias

Arguuntur fuligine

*ἔπειτα μοι πῶς ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀκούεις. ἰλιόθεν με φέρω ἀέμος κικόνεος πέλαιου. τῶν ὄντων τὰ
 μὲν εἰν ἀγαθὰ. τὰ δὲ κακὰ. τὰ δὲ ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν, ἀρεταὶ κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κακίας. ἀ-
 διάφορα δὲ, τὰ μετὰ τὸ πούτων. πούτος. συζυγία. ζῶν θάνατος. ἡδονή. πόνος. πόθεν ὀδῶς. οὐτως ἐλλὰ-
 νιος λέγει ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς. ἢ γὰρ διαφέρει τοῦ τὸ εἶναι ἢ ὅτι διοχῆς ἐν τῇ ἡθικῇ. ἢ χεῦσι πῶς ἢ κλε-
 αῖθης. βεβασμίικας οὖν αὐτῶ, καὶ δ' ὄτμα σαυροῦ πεποήσαι. δεικνυε πῶς εἶθ' ἀσ' ἐν πῶσι οὐ χεῖμα εἶ-
 σαι μέμνησαι τῶν τῆς διαμέσεως ὅταν φοβῆσι τὸ ἴδιον. καὶ ἀνακρωγασθῆ. εἰσὶ πῶς οὐ τῶ πῶς
 παρασταθεῖσ' εἴπῃ λέγε μοι σὺ ἀπρῶν ἔλεγες. μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι. μὴ τῆς κακίας μετέχου
 οὐκ ἀραξὺλον ὄνεισι σῆσι. αὐτὸ τὴν μὴν. καὶ σὶ ἀπὸ θρωπῆ. ἀπολύμεθα. καὶ σὺ ἐλθὼν πῶς εἶς. εἰσὶ δ' ἐσε ὁ
 καὶ σαρμῶα πῶς μὴ ταυκατηγοῦ ῥῥον. id est de bonis cedo: & malis audis ne illud!*
 Ad ciconas troia referens me uentus adegit. Rerum quadam bona: quæ/
 dam mala: quadam indifferentia sunt. Bona sane uirtutes: quæ uitū partici-
 pant mala. Indifferentia uero illa quæ inter hæc media sunt: opes: coniugiū:
 uita: mors: uoluptas: labor, unde nostri inquit Sic Hellanicus in ægyptia/
 cis tradit.

cis tra
 pum
 pone
 mine
 ea: qu
 tū sit
 perim
 Q
 Quo
 rum
 stus: &
 quæsi
 δμοιον.
 re: &
 contra
 bus ca
 ti dixi
 phia p
 recte
 uidef
 dem q
 fuit: su
 quo sa
 curfin
 ate sci
 tionis
 Cicero
 arbit
 rerum
 fortun
 bus co
 turpi
 tur in
 quam
 beat: o
 tate no
 magn
 quocq

cis tradit. Quid enim refert ita dicam an Diogenem in moralibus: Chrysi-
pum ue: aut Cleanthem? Hoc itaq; exquisiuiti. decretumq; fecisti tuum. Ex-
pone quonā modo tempestatē in nauī feras. nunquid eius distinctionis me-
mīneris: ubi instrepit ac stridet uelum? si quis te ita alloquatur: repete age tu
ea: quā modo aiebas: num sit uitium naufragium facere? num particeps ui-
tū sit: an non contra istum baculū moucas? heus homo: qd mecum tibi? nos
perimus: & ipse ludis. Cæsar quoq; si te dclatū accersuerit: quid agas?

¶ Quod Chilo Lacedæmonius consilium anceps pro salute amici cæpit.
Quodq; est circumspecte & anxie considerandum an pro utilitatibus amico-
rum delinquendum aliquando sit? Notataq; inibi: & relata quæ Theophra-
stus: & M. Cicero super ea re scripserunt. Caput. iiii.

Chilo p̄stabilis homo sapientiæ: quonāusq; debuerit contra legē:
cōtraq; ius pro amico progredi: dubitauit. Ea; res in fine quoq;
uitæ ipso: aīum eius anxie. Et alii deinceps multi phiæ sectatores:
ut in libris eorū scriptum est: satis inquit scite: satisque sollicitē
quæsiuerūt: ut uerbis quæ scripta sunt: ipsis utar: *ειδει βοηθειν τω φιλω παρα το
δικαιον. και μεχρι ποσου και ποια. i.* nunqd oporteat cōtra iustitiā amico subueni-
re? & qua finis? & in cuiusmodi? ea uerba significāt: quæsiisse eos: an nōnunq;
contra ius: contraue morem faciēdum pro amico sit: & in qualibus & in qui-
bus causis. & quēnā adusq; modum. Super hac quæstione cum ab aliis sicuti
dixi: multis tum diligētiſſime a Theophrasto disputatur: uiro in philoso-
phia peripatetica modestiſſimo doctiſſimoq;. Ea; disputatio scripta est: si
recte meminimus: in libro eius de Amicicia primo. Eum librum. M. Cicero
uideſ legiſſe: quum ipse quoq; librum de amicicia cōponeret. & cætera qui-
dem quæ sumenda a Theophrasto existimauit: ut ingenium facundiaq; eius
fuit: sumpsit: & transposuit cōmodiſſime aptiſſimeq;. Hunc autē locum de
quo satis quæſitum eſſe dixi: oīum rerum aliarum difficillimū. strictim: atq;
curſim transgreſſus eſt. Neq; ea quæ a Theophrasto pensiculate atq; enucle-
ate scripta sunt: executus eſt. Sed anxietate illa & quaſi moroſitate disputa-
tionis prætermiſſa. genus ipſum rei tantum paucis uerbis notauit. Ea uerba
Ciceronis si recenſere quis uellet: appoſui. His igitur finibus utendum eſſe
arbitror: ut quum emendati mores amicorum sunt: tum fit inter eos omniū
rerum: cōſiliorū: uoluntatum: ſine ulla exceptione cōmunitas. ut etiam ſiqua
fortuna acciderit: ut minus iuſtæ uoluntates amicorū adiuuandæ ſint: in qui-
bus eorū aut caput agatur: aut fama declinandum ſit de uia: modo ne ſumma
turpitude ſequatur. Eſt enim quatenus amiciciæ uenia dari poſſit. Quū age-
tur inquit aut caput amici: aut fama declinandum eſt de uia: ut etiam nōnun-
quam uoluntatem illius adiuuemus. Sed cuiusmodi declinatio iſta eſſe de-
beat: qualiſq; ad adiuuandum digreſſio: & in quanta uoluntatis amici iniqui-
tate non dicit. Quid autem refert ſcire in huiusmodi periculis amicorū: ſi nō
magna me turpitude inſecutura eſt: de uia recta eſſe declinandum? niſi id
quoq; me docuerit: quam putet magnam turpitudinē? & cum deceſſero de

De Chilo lacedæmonio

Verba Ciceronis

Secundus De via

De proficere

De ciuitate

De ius iactura

uia: quousque digredi debeam? Est enim inquit quatinus dari amicitiae uenia possit. Hoc imo ipsum est: quod maxime descendum est: quodque ab iis qui doceant: minime dicitur: quatinus quaque fini dari amicitiae uenia debeat. Chilo ille sapiens de quo paulo ante dixi: conferuandi amici causa: de uia declinauit. Sed uideo quousque progressus est. falsum enim pro amici salute consilium dedit. Id ipsum tamen in fine quoque uita: an iure possit reprehendi: culparique dubitauit. Contra patriam inquit Cicero arma pro amico sumenda non sunt. hoc profecto nemo ignorauit. & priusquam Theognis. ut Lucilius ait/nasceretur. Sed id quare: id desidero: quum pro amico contra ius: & contra quam licet. salua tamen libertate atque pace: faciendum est. & quam de uia: sicut ipse ait/declinandum est. quod & quantum: & in quali causa: & quonamuisque id fieri debeat. Pericles ille atheniensis egregius uir ingenio: bonisque oibus disciplinis ornatus: in una quidem specie: sed planius tamen. quid existimaret professus est. Nam quum amicus eum rogaret: ut pro re causaque eius falsum deiceret: his ad eum uerbis usus est: δεῖ μὲ συμπεράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μὲχρι θεῶν. i. opus est me amicis commodare: sed usque ad aras. Theophrastus in eo quem dixi libro. inquitius quidem super hac re ipsa & exactius: pressiusque quam Cicero dixerit. Sed is quoque in docendo: non de unoquoque facto singulatim existimat. neque certis exemplorum documentis: sed generibus rerum summam uniuersamque uitae ad hunc ferme modum. Parua inquit & tenuis uel turpitudine uel infamia subeunda est: si ea re magna utilitas amico quaeripot. Rependit quippe: & compensat leue danum deliberata honestatis maiore alia: grauioreque in adiuuando amico honestate. Minimaque illa labes: & quasi lasciuia famae imminens: partarum amico utilitatum ratione solidat. Neque nominibus inquit moueri nos oportet: quae paria genere ipso non sunt: honestas meae famae & rei amici utilitas. Ponderibus haec enim potestatibusque praesentibus: non uocabulorum appellationibus: neque dignitatibus generum diiudicanda sunt. Nam cum in rebus aut paribus: aut non longe secus: utilitas nostra consistit. honestas proculdubio praepoderat. Cum uero amici utilitas nimio est amplior: honestas autem nostrae in re non graui leuis iactura est: tunc quod utile amico est: id primum illo: quod honestum nobis est: fit plenius. sicuti est magnus pondus eris: parua lamina auri fit preciosius. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea re adscripsi. οὐκ ἐστι τοῦτου τοῦ γένει τιμιώτερον ἢ δὴ. καὶ ὅτι οὐ μέρους τοῦτου. πρὸς τὸ τηλικόν δὲ βάτερον συγκρινομένον αἰετὸν ἐστίν. λέγω δὲ ὄϊον καὶ χρυσίον τιμιώτερον χαλκοῦ. καὶ τηλικόν δὲ τοῦ χρυσοῦ. τὸ τηλικὸν δὲ χαλκοῦ μέρους αὐτίκα παραβαλλόμενον. πλεονδύξει. ἀλλὰ ποιήσει τὰ τέρεσθην. καὶ τὸ πλεονός καὶ τὸ μέγεθος. id est non siquid suo genere alio est nobilius: continuo quauis quoque pars eius: partis cuiuslibet alterius: quo cum comparatur: collatione eligenda fit potius. uerbi gratia hoc modo. ut & nobilius aere aurum sit: & auri pars quauislibet portio cuiuslibet aeris comparatione: sit pluris. uerum non nihil discriminis: cum numerus: tum uero magnitudo efficiet. Phauorinus quoque philosophus huiusmodi indulgentiam gratiae tempestiuus: laxato paulum: permissoque subtili iustitiae examine: his definiuit. ἡκαλουμένη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις

An aliquando
per amicitiam
de deliquit sit

ἀνθρώπων
uocatur
Post de
tamen
rum a
appena
necessi
quasi g
phrast
putanc
niam p
ferenti
singul
re dixi
initium
id max
atque
fortun
p hoc
ma pr
ἔχει
συνετά
nullū
micitia
CQ
Marc
batur
mem
mauit
Qua
statim
tiam a
Nequ
derem
agme
quod
ua eff
set. It

ἀνθρώποις τοῦτο ἐστὶν ὑφ' ἑσῆς ἀκριβέας ἐνδέοντι, idest: quæ gratia apud homines uocatur: hoc quidem est: iuris diligentioris loco & tempore imminutio. Post deinde idem Theophrastus ad hanc ferme sententiam disseruit. Has tamen inquit paruitates rerum: & magnitudines: atque has omnis officiorum æstimationes: alia nonnunquã momenta extrinsecus: atque alia quasi appendices personarum: & causarum: & tēporum: & circumstantiæ ipsius necessitates: quas includere præcepta difficile est: moderantur: & regunt: & quasi gubernant, & nunc ratas efficiunt: nunc irrita. Hæc talia quæ Theophrastus satis caute & sollicitè: & religiose: causa discernendi magis disputandiq; diligentia: q̄ cum decernendi sententia fiduciaque disseruit: quoniam profecto causas scientiæ: corporum uarietates: disertationumq; & differentiarum ignorantes: directum atque perpetuum: distinctumq; in rebus singulis præceptum: quod ego nos in prima tractatus istius parte desiderare dixeram: non capiunt. Eius autem Chilonis a quo disputatiunculæ huius initium fecimus: quum alia quædam sunt cognitu utilia: atq; prudētia: tum id maxime exploratæ utilitatis est: q; duas ferocissimas affectiones amoris atque odii intra modum tantum coercuit. Hac inquit fini ames / tanq̄ forte fortuna osurus. hac itidem tenus oderis / tanq̄ fortasse post amaturus. Super hoc eodē Chilone Plutarchus philosoph⁹ in libro περὶ ψυχῆς, idest de anima primo uerbis ita scripsit. χείλων ὁ παλαιὸς ἀκούσας τινὸς λέγοντος, μὴ εἶναι εἶχθαι ἐχθρὸν, ἢ εἰδὼς τὴν εἰρήνην καὶ μὴ εἶναι φίλον, εἶχθαι νομίζων ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεπαγεῖσθαι φίλους καὶ ἀπεχθείας, i. Chilo senior: quū quēpiã dicētē audisset / nullū se inimicū h̄re / an nullum etiã amicū h̄ret / interrogauit. amicitias inimicitiasq; inuicem consequi & adduci necesse esse arbitratus.

Quam tenuiter curioseque explorauerit Antonius Iulianus in oratione Marci Tulli uerbi ab eo mutati argutiam. Caput quartum.

Antonius Iulianus rhetor per q̄ fuit honesti: atq; amœni ingenii. Doctrina quoq; ista utiliore ac delectabili: ueterumq; elegantiarum cura: & memoria multa fuit. Ad hæc scripta omnia antiqui ora tam curiose spectabat: aut uirtutes p̄s̄itabat: aut uitia rimabatur: ut iudicium factum esse ad amissim diceres. Is Iulianus sup̄ eo enthi memathe: quod est in oratione. M. Tullii / quã pro Cn. Planco dixit: ita æstimaui. Sed uerba prius: de quibus iudicium ab eo factum est: ipsa ponam. ~~Quantū dissimilis pecuniæ debitio & gratiæ. Nam qui pecuniam dissoluit: statim non habet id quod reddidit. Qui autem debet, æs retinet alienū. Gratiam autem & qui refert / habet, & qui habet / in eo ipso quod habet / refert.~~ Neque ego nunc Planco desinam debere / si hoc soluero. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa / si hoc molestiæ non accidisset. Crispum sane inquit agmen orationis / rotundumq; ac modulo ipso numerorum uenustum. sed quod cum uenia legēdū sit: uerbi paulum ideo imutati: ut sententiæ fides salua esset. Nãq; debitio gratiæ & pecuniæ collata: uerbū utrobiq; seruare posset. Ita enim recte opposita iter sese gratiæ: pecuniæq; debitio uidebitur si &

Dissutiacula

*quædam uarietas qm̄...
habundans
quædam qm̄...
habundans
quædam qm̄...
habundans*

Amissim

Modulo

Verba Ciceronis

pecunia quidem deberi dicatur: & gratia. Sed quod eueniat in pecunia debita soluta uerbo: quid contra in gratia debita reddita uerbo: debitiōis uerbo utriusque seruiato differatur. Cicero autem inquit quum gratia pecuniaeque debitiōem dissimilem esse dixisset: eiusque sententiae rationem redderet: uerbum debet in pecunia ponit: in gratia habet subiicit: pro debet. Ita enim dicit. Gratiam autem & qui refert: habet: & qui habet: in eo ipso quod habet: refert. Sed id uerbum habet: cum proposita comparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiae non habitio cum pecunia confertur. Atque ideo consequens quidem fuerat sic dicere, & quod debet in eo ipso quod debet: refert. quod absurdum & nimis coactum foret: si nondum redditam gratiam: eo ipso redditam diceret: quia debetur. imutauit ergo inquit: & subdit uerbum ei uerbo: quod omiserat: finitimum: ut uideatur & sensum debitiōis collatae non reliquisse: & cōcinnitatem sententiae retinuisse. Ad hunc modum Iulianus enodabat: diu iudicabatque ueterum scriptorum sententias: quas apud eum adolescentes lectitabant.

Innodare
Lecturae

Cultus Demosthenis

Demo
sthenis
cultus

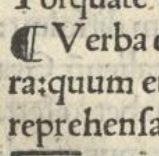
Hortensius

Quod Demosthenes rhetor cultu corporis atque uestitu probris obnoxio: infamisque munditia fuit. Quodque item Hortensius orator ob eiusmodi munditias: gestumque in agendo histrionicum Dionysiae saltatriculae cognomento compellatus est.

Emosthenem tradunt: & uestitu caeteroque cultu corporis nitido uenusto: nimisque accurato fuisse. hic etiam κομμη illa χαλκιν' & κει μαλακο' & χιτων' & κοι. i. elegans illa uestis & molles tuniculae ab emulis aduersariisque probro datum. hinc etiam turpibus: indignisque in eum uerbis non temperatum: quum parum uir: ore quoque polluto diceret. Ad eundem modum Hortensius omnibus ferme oratoribus aetatis suae: nisi M. Tullio clarior: quae multa cum munditia: & circumspecte compositaeque idutus: & amictus esset: manusque eius iteragendum foret arguta admodum: & gestuosa: male dictis compellationibusque probris iactatus est. multaque in eum quasi in histrionem: in ipsis causis atque iudiciis dicta sunt. Sed cum L. Torquatus subagrestis homo ingenio: & infestiuo: grauius acerbisque apud consilium iudicum quam de causa Syllae quaereretur: non iam histrionem eum esse diceret: sed gesticulariam Dionysiaeque eum notissimae saltatriculae nomine appellaret. Tu uoce molli: atque demissa Hortensius: Dionysia inquit Dionysia malo eoque eae: quam quae Torquate. ἀμουσος ἀγροδ' αὐτορ, ἀπρο' σιτος. i. inelegans agrestis: aditu difficilis.

Subagrestis ingenio
gesticularia

Verba ex oratione Metelli Numidici: quam dixit ad populum in censura: quum eum ad uxores ducendas adhortaret eaque oratio quam ob causam reprehensa: & quo contra modo defensa sit.

Oratio
diserta,

Metellus
de uxore
ducenda

Metelli uerba de uxore
ducente

Uilis & eruditus uiris audientibus legebat oratio Metelli Numidici grauis ac deserti uiri: quam in censura dixit ad populum: de ducendis uxoribus: quum eum ad matrimonia capescenda hortaretur. in ea oratione ita scriptum fuit. Si sine uxore possemus quites esse oēs ea molestia careremus. Sed quoniam ita natura tradidit: ut nec cum illis satis comode: nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti perpetuae potius: quam breui uoluptati.

Metellus de uxore ducenda

ui uol
confil
mole
q̄ dis
bant:
tamen
ceret.
fas ne
iniust
cutun
cessun
simile
pere.
pugn
& fid
quent
tur. p
peru
nibus
merit
mum
quent
existi
losop
sunt:
erran
ctem
ē: q̄ si
Cl
rat p
uiola
quoc
orati

ribu
stros
apu
socio
sibi

ui uoluptati consulendum. Videbatur quibusdam Metellum cēsores: cui consilium esset: ad uxores ducēdas populum hortari non oportuisse: nec de molestia incommodisq; perpetuis rei uxoriæ cōfiteri, neq; adhortari magis q̄ dissuadere absterereq;. Sed cōtra: illud potius orōnē debuisse sumi dicebant: ut & nullas plerūq; esse in matrimoniis molestias asseueraret: & siquæ tamen accidere nonnunq̄ uiderent: paruas & leues facilesq; esse toleratu diceret, maioribusq; eas emolumentis: & uoluptatibus obliterari, easdemq; ipsas neq; omnibus/ neq; naturæ uitio/ sed quorundam maritorum culpa & iniustitia euenire. T. autem Castritius recte atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Aliter inquit cēsor loqui debet: aliter rhetor Rhetori cōcessum est sententiis uti falsis/ audacibus: subdolis: captiosis: si modo ueris similes sint: & possint ad mouendos hominum animos qualicunq; astu irrepere. Propterea turpe esse ait rhetori: siquid i mala causa destitutum: atq; impugnatū relinquat. Sed enim Metellum iquit sanctum uirum illa gravitate & fide præditū: cū tāto honorē: atq; dignitate uitæ: apud populū romanū loquentē nihil decuit aliud dicere: q̄ quod uerū sibi esse: atq; omnibus uidebatur. p̄sertim quū super ea rē diceret: quæ quotidiana intelligentia: & commūi peruulgatoq; uitæ usu comprehenderetur. De molestia igitur cūctis hominibus notissima confessus: eaq; confessione fidem sedulitatis: ueritatisq; cōmeritus: tum deniq; facile & procliuiter: quod fuit omnium rerum ualidissimum: atq; uerissimum persuasit: ciuitatem saluā esse sine matrimonio: frequentia non posse. Hoc quoq; aliud: ex eadem oratione Metelli dignum esse existimauimus assidua lectione: non hercle minus: q̄ quæ a grauissimis philosophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. Diū immortales plurimū possunt: sed non plus uelle debent nobis: q̄ parentes. At parentes si p̄gunt liberi errare: bonis exhæredant. Quid ergo nos a diis immortalibus diutius expectemus: nisi malis ratiōibus finem facimus, iisdem deos ppitios esse æquū ē: q̄ sibi aduersari nō sūt. Diū immortales uirtutē approbar: nō adhiber debēt.

CIn hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrē: hanc sibi rē sperat præsidio futurū: neq; mendā esse: nec uitium. Errareq; istos: qui bonos uiolat libros: & futurā scribūt. Atq; ibi de quodā alio Cicerōis uerbo dictū quod probe scriptū perperā mutat: Et aspsa pauca de modulis: numerisq; orationis: quos Cicero auide sectatus est.

Noratiōe Cicerōis quinta in Verrē libro spectatæ fidei: tyroniana cura: atq; disciplina facta: ita scriptū est. Hoies tenues obscuro loco nati: nauigant. aduentq; ad ea loca: quæ nunq̄ antea didicerāt: neq; noti essent quo uenerūt: neq; semper. cū cognitoribus esse possunt: Hac una tantum fiducia ciuitatis: non modo apud nostros magistratus: qui & legum: & estimationis periculo cōtinentur: neque apud ciues solum. romanos: qui & sermonis / & iuris/ & multarum rerum societate iuncti sunt/ fore se tutos arbitrantur/ sed quocunq; uenerint: hanc sibi rem præsidio sperat futurum. Videbatur q̄ pluribus in extremo uerbo

Tolleratū

Obliterari

Quotidiana
Intelligentia

Verba Metelli

Libra spectatæ fidei.
Verba Ciceronis
oratiōe 5 in Verrē
Tyroniana cura,

menda esse. debuisse enim scribi putabant: non futurum: sed futuram. neque dubitabant: quin liber emendatus esset: ne ut in Plauti comedia mœchus sic enim mendæ suæ illudebant: ita in Ciceronis oratione soloecismus esset manifestarius. Aderat ibi forte amicus noster homo lectioe multa exercitus: cui pleraque omnia ueterum litterarum quaesita: meditata: euigilataque erant. Is libro inspecto ait: nullum esse in eo uerbo neque mendam: neque uitiū. Ciceronem probe ac uenuste locutum. Nam futurum inquit non refertur ad rem: sicut legentibus temere: & incuriose uidetur: neque pro par-

*homo lectioe multa exercitus
non uolens obsequere uerbo*

Futurū ē vniuersū indefinitū

incipio positum est: sed uerbum est indefinitum: quod graeci appellant ἀνακρίσιμος: neque numeris neque generibus praeseruiens: sed liberum undique: & impromiscuum est. Quali. C. Gracchus uerbo usus est in oratione: cuius titulus est de. Q. Popilio circunconciliabula: in qua ita scriptum est. Credo

Dicturū

ego inimicos meos hoc dicturum. Inimicos inquit dicturum: & non dicturos. Videtur ne ea ratione positum apud Gracchum dicturū: qua est apud Ciceronem futurum: sicut in graeca oratione sine ulla uitii suspitione omnibus numeris: generibusque sine discrimine attribuuntur huiuscemodi uerba ἀνακρίσιμος ἔσεται, id est futurum: ἀκρίσιμος ἔσεται dicturum & similia. In. Q. quadrigarii tertio annali libro uerba haec esse dixit. Dum hi conciderentur: hostium copias ibi occupatas futurū. In. xii. annali eiusdem Quadrigarii principium libri sic scriptum. Si pro tua bonitate & nostra uoluntate tibi ualitudo suppetit: est quod speremus: deos bonis benefacturum.

Si uolendo ubi suppetit: ubi uolens

Benefacturū

Occisurū

Probat testimonio plauti occisurum & non occisura dicendum ēē

Item in Valerii Antiatii libro. iiii. & xx. simili modo scriptum esse. Si haeres diuinæ factæ: recteque perlitatae essent: aruspices dixerunt omnia: ex sententia processurum. Plautus etiam in Casina quum de puella loqueretur: occisurum dixit: non occisuram his uerbis. Etiam ne habet Casina gladium? Sta habet. Sed duos: quibus altero te occisurum ait: altero uillicum. Item Laberius in Gemellis. Non putauit inquit hoc eam facturum. Non ergo isti omnes soloecismus quid esset: ignorauerunt. Sed & Gracchus dicturum: & Quadrigarius futurum: & benefacturum: & Plautus occisurum: & Antiatius processurum: & Laberius facturum: indefinito modo dixerunt. qui modus neque in numeros: neque in personas: neque in genera distribuitur. Sed omnia istae una eademque declinatione complectitur. Sicuti. M. Cicero dixit futurum: non uirili genere: neque neutro. soloecismus enim foret plane: sed uerbo usus est ab omni necessitate generum absoluto. Idem autem ille amicus noster in eiusdem. M. T. Ciceronis oratione: quae est de imperio Cn. Pompeii: ita scriptum esse a Cicerone dicebat: atque ipse ita lectitabat. Quum uero nostros portus atque eos portus quibus uitam ac spiritum ducitis in praedonum fuisse potestate sciatis. Neque soloecismum esse aiebat in potestate fuisse. ut uulgus semidoctum putat: sed ratione dictum certa & proba: contendeat: qua & graeci ita uterentur: & Plautus uerborum latinorum elegantissimus in Amphitruone dixit. Nunc uero mihi in mentem fuit: non ut dici solitum est in mente. Sed. n. praeter Plautum: cuius ille in praesenti exemplo usus est: multam nos quoque apud ueteres scriptores locutionum

Modo Indefinito, quod

Virili genere

Lectitare

Suocere *(uulgus semidoctum spiritum)*

in potestate fuisse non esse potestatem sed gratiam

locutionum talium copiam offendimus, atque his uulgo annotamentis ini-
sperimus. Vt rationē istā missam, facias & auctoritates: sonus qui ἐϋφωία
id est uoculatio tantum: & positura ipsa uerborum satis declarant: id poti⁹
ἐπιμελεία τῶν λέξεων. id est uocabulorum delectui diligenti: modulamētiq;
oratiōis. M. Tulli conuenisse ut quoniā utrumuis dici latine posset: potesta-
tem dicere mallet: non potestate. Illud enim sic compositū iucūdius ad au-
rem, cōspectiusque: in suauis hoc iperfectiusque est: si modo ita explorata
aure hō sit: non surda: nec iacenti. sicuti est hercle quod explicauit dicere
maluit: q̄ explicauit: qd̄ esse iā usitatius cœperat. Verba sunt hæc ipsius in
exhortatiōe: quā de imperio Cn. Pōpeiū habuit. Testis est sicilia/quā multis
undique cinctā periculis/non terrore belli/sed consilii celeritate explicauit.
At si explicuit diceret: iperfecto & debili numero uerborū sonus clauderet.

Historia in libris Phociōis philosophi reperta super Laide meretrice: &
Demosthene rhetore. Caput. viii.

Phociō ex peripatetica disciplia haud sane ignobilis uir fuit. Is li-
brum multa uariaq; historie refertū cōposuit. eumq; iscripsit.
κέρως ἀματείας, ea uox hoc ferme ualet/raq; si dicas cornu copiae
In eo libro sup Demosthene rhetore/& laide meretrice historia
hæc scripta est. Laide inquit corinthia ob elegātiā/uenustatēq; formæ grā-
dem pecuniam demerebat. Conuentusq; ad eam ditiorum hoīum ex omni
gracia celebres crāt neq; admittēbatur/nisi qui dabat/quod poposcerat. Po-
scebatur autē illa nimia quantitatē. Hic ait natu esse illud frequēs apud grecos
adagiū δὲ πάντοσ ἀνδρῶσ ἐξ κέρων ἐστὶ πλοῦσ. Nō uiri cuiusq; e corinthū pe-
tere: q; frustra iret corinthū ad Laide: qui nō quiret dare: quod posceretur.
Ad hanc ille Demosthenes clanculū adit: & ut sui copiam faceret peiit. At
Lais μύριασ δραχμῶσ: id est decē drachmarū milia poposcit. hoc facit nummi
nostratis denariū decem milia: tali petulātia mulieris atque pecuniae magui-
tudine iclus/expauidusq; Demosthenes auertitur. & discedēs/ego inquit
pœnitere tāti nō emo. Sed græca ipsa: quæ fertur dixisse/lepiora sunt, δὲ
ὠνὸ υμαί inqt μύριασ δραχμῶν μεταμέλειαν. i. nō emo centū sestertis pœnitere.

Qui modus fuerit: quis ordo discipliæ pythagoricæ: quantūque tempo-
ris imperatū obseruatūq; sit: dicēdi simul ac tacēdi. Caput. ix.

Rdo ac ratio Pythagoræ: ac deiceps familiæ successiōis eius: re-
cipiendi instituendique discipulos: huiuscemodi fuisse tradi-
tur. Iam a principio adolescentes/qui sese ad discēdum obtule-
rant: ἐφυσιογνωμόναι: id est per naturæ indicia pēficulabat. id uer-
bum significat mores: natura s̄que hominum coniectione quadā: de oris &
uultus ingenio: deq; totius corporis filo/atque habitu sciscitari. Tum qui
exploratus/ab eo idoneusque fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat.
& tēpus certum tacere: nō omnes idem: sed aliud aliud tēpus: pro æstimato
captu sollertiæ. Is autē qui tacebat/quæ dicebantur ab aliis/audiebat. Neq;
percontari: si parum intellexerat/neque commentari quæ audierat. fas erat

Disciplina pythagoræ

εὐφωία
Uocabulo
Fariās
crissam

Homo explorata uox. Verba ut uox

Historia de Demosth
ene Laide meretrice

Demo
sthenes
Lais mere

Κέρως ἀματείας
Cornu copie,

Nō uiri cuiusq; e corinthū pe-
tere: q; frustra iret corinthū ad Laide

Nostratū Nummū

μύριασ δραχμῶσ

Ego pœnitere tāti nō emo

Pythago
rica disci-
plina
pēficulabat

Habe ff memoria an i ptoze / ut tanq sapulu / sic fugias i auditu / an in solis vni,

Gnomonia Qua

LIBER

*Brunn in vna ptoze qm qm qm
non hanc ptoze ptoze ptoze
in ptoze*

Sed non minus quisquam tacuit: q̄ bienniu. Hi prsus appellabatur intra te
pus tacendi audiendique ακουσικοι: id est auditores. Ast ubi res didicerant
rerum omniu difficillimas tacere: audireq; atq; esse iam ceperant silentio
eruditi: cui erat nomen εχεμυβια. i. taciturnitas: tum uerba facere & quare
re: quaeq; audissent: scribere: & quae ipsi opinaret expromere potestas erat.
hi dicebant in eo tempore μαθηματικοι: id est disciplinis uacantes: scilicet ab
iis artibus: quas iam discere atq; meditari inceperant: quoniam geome
tria: & gnomonica: musica: caeterasq; item disciplinas altiores μαθηματα: id
est disciplinas ueteres graeci appellabant. Vulgus autem / quos gentilitio
uocabulo chaldaeos dicere oportet / mathematicos dicit. Ex inde his sciētia
studis ornat / ad perdiscenda mundi opera / & principia naturae procede
bat. Actunc deniq; noīabatur φυσικοι: id est naturales. Hae eadē sup Pytha
gora noster Taurus cum dixisset: nunc autem inquit isti: qui repente pedi
bus illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis quod sunt omnino
ἀθεωρητοι ἀμουσοι ἀγεωμετροι. id est a contēplatione musica: geometria: pe
nitus alieni: sed legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius ait: hoc
me primū doce. Item alius: hoc uolo inquit discere. istud nolo. Hic a sym
posio Platōis incipere gestit: ppter Alcibiadae comestationē. Ille a Phedro
propter Lysiae orationem. Est etiam iquit prob Iuppiter: qui Platō em lege
re postulet / non uite ornandae: sed linguae orōnisq; comendae gratia / nec ut
modestior fiat / sed lepidior. Hae Taurus dicere solitus nouitios philoso
phorum sectatores / cū ueteribus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; nō
prætereundū est / quod omnes simul / qui a Pythagora in cohortē illā disci
plinae recepti erāt / quod qsq; familiae pecuniaeq; habebāt in mediū dabāt.
Et cohibat societas inseparabilis. tanq̄ illud fuerit antiquum consortium /
quod re atque uerbo romano appellatur / κοινοβιον. i. contubernium.

Μαθηματικοι
Ονομα: Incepta
Quis
Gentilino
uocabulo

De di
illote

Symposiu

De Ioh
Iuppiter
De Iud

Noitios
philos

Contubernium
κοινοβιον

De adoleſcente quoda
nimis uetuste et prisca
loquentem

Quibus uerbis cōpellauerit Phauorinus philosophus adolescentem:
uetuste nimis / & prisca loquentem. **Caput. x.**

PHauorius philosophus adoleſcenti ueteru uerboru cupidissimo:
& plerasq; uoces nimis prisca / & ignotissimas i quotidianis cō
muniibusq; sermōibus expromenti / Curius inquit & fabritius &
Coruncanius antiquissimi nostri: & his antiquiores Horatii illi
Trigemini plane & dilucide cum suis fabulati sunt: Neq; auruncoru aut
sicanoru / aut pelasgoru / qui primi coluisse italiam dicuntur / sed ætatis suae
uerbis locuti sunt. Tu aut perinde quasi cum matre Euandri nunc loquare:
sermone multis annis iam desito uteris / q̄ scire atq; itelligere nemine uis: q̄
dicas. Nonne homo iēpte / ut qd̄ uis abūde cōsequeris / taceres? sed antiqui
tatē tibi placere ais / qd̄ honesta / & bona / & sobria / & modesta sit. uiue ergo
moribus pteritis. loquer uerbis p̄sentibus. Atq; id qd̄ a. C. Casare excellētis
igenii ac prudētia uiro / i prio de analogia libro scriptū est / habe semp i me
moria / atq; i pectore / ut tanq̄ scopolu / sic fugias in auditu / atq; i solis uerbis.

Desito

Bobrius 2 iud C. Casare

Nota

Quod Thucydides historiae scriptor inelytus / lacedaemonios in acie
non tuba:

non t
Herc
bi qua
rent:
mode
Nihil
uirtu
ciren
in ho
ibi pr
uis &
illius
xdi me
λακεδ
χαριν
i ταξι
cong
dæm
adeo
ueni
semp
ses qu
thara
tus: q
habu
proc
rus p
spira
tes a
xilium
litum
res a
na ta
um a
prop
sand
q̄ ill
isse;

non tuba: sed tibiis esse usos dicit. Verbaq; eius super ea re posita. Quodq; Herodotus Halyaten regem fidicinas in procinctu habuisse tradit. atq; ibi quaedam notata de Gracchi fistula concionaria. Caput. xi.

Victor historiae graecae grauissimus Thucydides lacedaemonios summos bellatores; non cornuum tubarum ue signis: sed tibiatarum modulis in praeliis usos esse refert. Non prorsus ex aliquo ritu religionum; neq; rei diuinæ gratia: neq; aut ut excitarent: atq; euibrarentur animi: quod cornua & litui moliantur: sed contra ut moderatiores/modulatioresq; fierent: quod tibicinis numeris temperatur.

Nihil adeo in cōgrediēdis hostibus: atq; in principiis praeliorum ad salutē uirtutemq; apertius rati: q̄ si permulcti sonis mitioribus: non immodice ferocirent. Quum procinctæ igitur classes erant: & instructa acies: ceptumq; in hostem progredi: tibicines inter exercitum positi/canere inceperant. Ea ibi praesentioe tranquilla & uenerabili q̄dā/quasi militaris musicae disciplina/uis & ipetus militum/ne sparsi/dispalatiq; pruerent: cohibebat. Sed ipsius illius egregii scriptoris uti uerbis libet: q̄ & dignitate: & fide grauiora sunt.

καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξυνοδος ἦν ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ἐξυμμαχοὶ ἐν τῷ νῶς, καὶ ὁ ῥυθμὸς ἡρώδης λακεδαιμόνιοι δὲ βραδὲ ὠς καὶ ὑπὸ ἀυλοῖς. πολλῶν δὲ μὴ ἔγκρατες ὄντων, οὐτὸ ὑπὸ ἡδῆος χάρειν, ἀλλ' ἵνα ὁ μαλῶς μετὰ ῥυθμὸν βαίνοντες προσέλοισιν, καὶ μὴ διαπαύσειν αὐτῶν ἢ τὰ ξίς ὁ πρὸς αἰεὶ μετὰ λαφύρα τῶν ἐν τῷ ἰσπροσδοκίῳ ποιεῖν: id est. Post hæc congregiebantur argiui quidem sociique acriter & impetu adorientes. lacedaemonii contra sub tibiatarum praesentione: stipato agmine maturantes nō adeo uoluptatis causa: uerum ut æquabili modulatoque sensim ingressu cōuenientes pugnam capescerent: nec suos ordines distrahi sinerent. quod semper amplissimas copias agere: ubi cōgrediendū est: nimis decet Creten ses quoq; praelia ingredi solitos memoriae datū est: p̄cinente ac p̄moderate ci

thara gressus. Halyates autem rex terræ lydiæ: more atq; usu barbarico p̄ditus: quū bellum milesiis faceret: ut Herodotus in historiis tradit. cōcinentes habuit fistulatores & fidicines. atq; foeminas etiā tibicinas in exercitu: atq; i procinctu habuit: lasciuientiu delicias cōuiuioꝝ. Sed enim achæos Homerus pugnam indipisci ait: non fidicularū tibiatarumq; concentu: uerum conspiratu tacito nitibundos *οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγμῆνεα πνεύοντες ἀχαιοὶ ἰὲ νδυμῶ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. i. Astabant taciti spirantes robur achiui. Inq; uicem auxilium cupida sibi mente ferebant.* Quid ille uult ardentissimus clamor militum romanorum: quem in congressibus praeliorum fieri solitum scriptores annalium memorauerunt? Contra ne institutum fiebat antiquæ disciplinae tam probabile? An tum etiam gradu clamenti/& silentio est opus/ quum ad hostem itur in conspectu lōginquo procul distantem? Quum uero prope ad manus uerum est. tum iam e propinquo hostis: & impetu propulsandus: & clamore terrēdus est. Ecce autem pro tibicina laconica tibiæ quoq; illius cōcionatoria in mentē uenit, quā, C. Graccho cū populo agēte praesse: ac praemonstrasse modulos ferunt. Sed nequaquā sic est: ut a uulgo dicitur

*Lacedaemonij nō Tuba
p̄ Tibicinas acies usi s̄t*

*Subtate
animo*

*ferociter
Classes*

Dispalati

Clamare

Sensim

Datum & memorie,

*Halyates
uoz regis*

*Ardentiss
clamor*

*C. gracchi
fistula*

*Quod Gracchum non solum
tibijs cantate*

Clampetes

Graviusculus

Ferociter

*Verba Ciceronis
de Graccho*

Literatus

homo

*Modulos tibicinum insti-
tuerunt lacedæmonij*

Verba Aristotelis

Virgo

*Datima
Matrima*

Finis pax

*Securæ
siuntur*

*Verba
sordidæ negotij*

canere tibia solitum: qui pone eum loquentem staret: uariisque modis tum demulcere animum actionemque eius: tum intendere. Quid enim foret ea re ineptius: si ut planipedi saltati: ita Graccho concionanti numeros: & modos: & frequentamenta quædam uaria: tibicen incineret. Sed qui hoc compertus memoria tradiderunt: stetit in circumstantibus dicunt occultius: qui fistula breui: sensim grauiusculum sonum inspiraret ad deprimendum sedandumque impetus uocis eius. Referuescere namque impulsu: & instinctu extraneo naturalis illa Gracchi uehementia indignis non (opinor) existimanda est. M. tamen Cicerone fistulatore istum utriusque rei adhibitum esse a Graccho putat: ut sonitum placidis: tum citatis: aut demissam iacentemque orationem eius erigeret: aut ferocientem sauientemque cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui. Itaque idem Gracchus quod potes audire Catule ex Licinio cliente tuo relato hodie. quem seruum sibi habuit ille ad manum cum eburnea solitas est hinc fistula qui staret post ipsum occulte: quam concionaretur: peritum hominem qui instaret celeriter eum sonum: qui illum aut remissum excitaret: aut a contentione reuocaret. Morem autem illum ingrediendi ad tibicinum modulos preclii institutum esse a lacedæmonijs Aristoteles in libris problematum scripsit: quo manifestior fieret: exploratioque militum securitas: & alacritas. Nam diffidentia: inquit & timori: cum ingressione huiuscemodi minime conuenit. & moesti ac formidantes ab hac tam itrepida & tam decora incedendi modulatione alieni sunt. Verba pauca Aristotelis super ea re apposui. *διὰ τὴν ἐπειδὴ πολέμῳ μέλλωσι. πρὸς αὐτὸν ἐμβάινωσιν. ἵνα τοῦ δέλο' ἢ ἀχρηστοῦ τὰς γυνώσκωσιν. i.* Quobrem ubi commissuri preclium sint: ad tibiae modulos congregiantur: ut timidos minus honeste agentes iudicent.

Uirgo Vestæ quid ætatis: & ex quali familia: & quo ritu: quibusque ceremonijs: ac religionibus: ac cognouit a pontifice maximo capiat. Et quo statim iure esse incipiat: simulatque capta est. Quidque: ut Labeo dicit nec intestato cui quæ: nec eius intestatæ quisquæ iure hæres est. **Caput duodecimum.**

Qui de uirgine capienda scripserunt: quorum diligentissime scripsit Labeo Antistius: minorem quam annos. vi. maiorem quam annos. x. natam negauerunt capi fas esse. Item quæ non sit patrima: & matrima. Item quæ lingua debili: sensuue auriu diminuta: alia ue qua corporis labe insignita sit. Item quæ ipsa: aut cuius pater emancipatus sit: etiã si uiuo patre in aui potestate sit. Item cuius pariter alter amboue seruitutem seruierit: aut in negocijs sordidis diuersantur. Sed eã cuius soror ad id sacerdotiu lecta sit: excusationem mereri aiunt. Item cuius pater flamen: aut augur: aut quindecim uir sacris faciundis: aut qui septem uir epulonum: aut salius est. Sponse quoque pontificis: aut tibicinis sacrorum filia uacatio a sacerdotio isto tribui solet. Præterea Capito Atteius scriptum reliquit: neque eius legendam filiam: qui domicilium in italia non haberet: & excusandam eius: qui liberos tris non haberet. Virgo autem uestalis simul est capta: & in atrium Vestæ deducta: & pontificibus tradita est: eo statim tempore sine emancipatione: ac sine capitis minutione:

e patris

e patris potestate exit. & ius testamenti faciendi adipiscitur. De more aut: ritusq; capiundæ uirginis litteræ quidem antiquiores non extant: nisi quæ capta prima est: a Numa rege esse captam. Sed papiâ legem inuenimus: qua cauetur: ut pontificis maximi arbitrato uirgines e populo uiginti legantur. Sortitioq; in cõcione ex eo numero fiat. Sed ea sortitio ex lege papiâ nõ necessaria nunc uideri solet. Nã si quis honesto loco natus adeat pont. max. atq; offerat ad sacerdotium filiam suâ: cuius duntaxat saluis religionû obseruationibus: ratio haberi possit: gratia populiæ legis per se ratum sit. Capi autē uirgo propterea dici uidetur: quia pontificis max. manu præhensa: ab eo parētē: in cuius potestate est: ueluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii pictoris: quæ uerba pontificē max. dicere oporteat: quum uirginem capit: scriptum est. Ea uerba hæc sunt. Sacerdotē uestalem: quæ sacra faciat: quæ iussi: & sacerdotem uestalē facere pro po. ro. quirilibus uti: quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere putant. Sed flamines quoq; diales: item pōtifices & angures capi dicebant. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius: cui primum cognomen Syllæ impositum est: flamen dialis captus. M. Cato de lusitanis: quum Ser. Galbam accusauit: eum dicit ius pontificum discere noluisse. Ego me nunc uolo ius pōtificium optime scire. Iam ne ea causa pontifex capiar? Si uolo auguriū optime tenere: ecquis ob eam rem augurem capiat? Præterea etiam in cõmentariis Labeonis: quæ ad. xii. tabulas composuit: ita scriptum est. Virgo Vestalis neq; hæres est cuiq; intestato: neq; intestatæ quisq;: sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat quæritur. Amata intercapiendum a pont. max. appellatur: quoniã quæ prima capta est: hoc fuisse nomine tradita est.

Quæsitum in philosophia est: quidnã foret in recepto mādato rectius id ne oīno facere: quod mādātū est: an nōnunq; etiã contra si id spes ei: q mādauit utilius fore? Supp̄ ea quæstiōe expositæ diuersæ sententiæ. **Caput. xiii.**

Nofficiis capiēdis: censendis: iudicandisq;: quæ καθήκοντα: id est expedientia & conuenientia philosophi appellant: quæri solet: an negotio tibi dato. & quidquid oīno faceres: definito: cōtra qd facere debeas: si eo facto uideri possit res euētura p̄sperius: exq; utilitate eius: qui id tibi negociū mandauit. Anceps quæstio. & in utrāq; partem a prudētibus uiris arbitrata est. Sūt enim non pauci: q; sniam suam una in parte defixerunt. & re semel statuta: deliberataq; ab eo cuius negotium id pontificiumq; esset. nequaq; putauerunt contra dictum eius faciendū etiã si repentinus aliquis casus rem cōmodius agi posse polliceretur. Ne si spes fellisset: culpa impatientiæ. & pœna indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: diis quidem gratiam habendam. Sed exemplum tñ intromissum uideretur: quo bene consula consilia religione mandati soluta corrumperentur. Alii existimauerunt incommoda prius: quæ metuenda essent: si res gesta aliter foret. q̄ imperatū est: cum emolumento spei pensitāda esse. Et si ea leuiora minoraq;: at utilitas contra grauior & amplior: spe quantum

Quæsitum in philosophia

καθήκοντα

*Consilia
Consilia*

pōt firma oñdere: eum posse aduersum mādāta fieri cēsuerūt. ne oblata diuinitus rei bene gerēda occasio amitteret. Neq; timēdum exēplū nō parēdi crediderūt: si rōnes huiuscemodi dūtātaxat nō adessent. Cum primis autē respiciēdum putauerunt ingeniū naturāq; illius: cui ea res prāceptūq; esset ne ferrox: durus: indomitus: inexorabilisq; sit: qualia fuerint posthumiana impia: & manliana. Nā si tali prāceptorī ratio reddēda sit: nihil faciēdum eē monuerunt aliter: q̄ prāceptū est. Instructius deliberatiusq; fore arbitramur theorematiū hoc de mādātis huiuscemodi assequēdis: si exēplum quoq; P. Crassif Mutiani clari: ac inclyti uiri apposuerimus. Is Crassus a Sempronio Asellione: & plerisq; aliis historiae Romanae scriptoribus tradit̄ quinq; habuisse rerum bonarū maxima & prācipua: q; esset diuissimus q; nobilissimus: q; eloquentissimus: q; iuriscōsulissimus: q; pont. max. Is quum in cōsulatu obtineret asiā puinciā: & circūsedere oppugnareq; leucas oppidū pararet: opusq; esset firma ac procera trabe: quae arietē faceret: quo muros eius oppidi quateret: scripsit ad magist̄r̄ ἀρχιτεκτων̄ molis atheniēsium: sociorū amicorūq; po. ro. ut ex malis duobus: quos apud eos uidisset: uter maior esset: cum mitēdum curaret. Tum magister ἀρχιτεκτων̄ cōperto. quāobrē malum desideraret: nō uti iussus erat/ maiorē: sed quem esse magis idoneum: aptiorēq; faciēdo arietī: faciliōrēq; portatu existimabat: minorē misit. Crassus cum uocari iussit: & quum interrogasset: cur non quem iusserat misisset causis rōnibus quas dicitabat/ spreis/ uestimēta detrahi impauit: uirgīsq; multis cecidit. Corrupti atq; dissoluti officiū omne impantis ratus: siq; ad id quod facere iussus est. nō obsequio debito: sed cōsilio nō desiderato respondeat.

Posthumiana Imperia,

P. Cras.

Viris Consulibus Crassum

αρχιτεκτων

De C. Fabritio

Quid dixerit feceritq; C. Fabritius magna uir gloria: magnisq; rebus gestis/ sed familiae pecuniaeq; inops: quum ei samnites tanq̄ indigēti graue aurum donarent: plenumq; odii.

Caput xiiii.

Vilius Iginus in libro de uita: rebusq; illustriū uiroꝝ sexto/ legatos dicit a samnitibus ad C. Fabritiū impatorē po. ro. uenisse/ & memoratis multis/ magnisq; rebus/ quae bene & beniuole post redditā pacē samnitibus fecisset/ obtulisse dono grandē pecuniā/ orasseq; uti acciperet: uereturq;. Atq; id facerē samnites dixisse/ q; uiderēt multa ad splendorē domus atq; uictus deferi: neq; pro magnitudine dignitateq; lautū paratūq; esse. Tum Fabritiū planas manus ab auribus ad oculos: & infra deinceps ad uates: & ad os: & ad gula: atq; inde porro ad uentre imū deduxisse: & legatis ita respondisse: dum illis omnibus membris/ quae attigisset obfistere/ atq; impare posset: nunq̄ quicq; defuturū. Propterea pecuniā: qua si bi nihil esset usus/ ab iis quibus eā sciret usui esse/ non accipere.

De fūtili & inani loquante humide & lapsante

Quod iportunū uitiū sit futilis: inanisq; loquacitas. & q̄ multis in locis a principib; utriusq; liguae uiris detestatiōe iusta culpata sit. C. xv. Vi sunt leues/ & fūtilis/ & iportuni locutores/ quiq; nullo rerum pondere innixi uerbis humidis/ & lapsantibus defluunt. eorum orationem bene existimatum est in ore nasci: non in pectore.

Lingua

Lingu
ac de co
uerbis
plerūq;
dia pra
magis
Petulā
ut loqu
bus dā
ἀλλ' ὅτε δ' ἴ
τεκτων ἐμ
Ast ubi
Dentis
M. Tu
uere de
norit; se
tat: uer
dem inc
mo uer
atq; orn
mis aut
ne quae
morbus
cōuenia
sculet.
diunt: u
eidem. M
sto inqu
rito Ho
tem sine
compta
ἀμετροει
que uer
ἀδυνατώ
stius no
pter He
conden
plurima
γλασση π
φειδάλης.
Optim
Gratia;

Lingua aut debere aiunt non esse libera: nec uaga: sed uinctis de pectore in
 ac de corde aptis moueri: & quasi gubernari. Sic enim uideas quosdam scaterere
 uerbis sine ullo iudicii negocio cum securitate multa & profunda. ut loquētes
 plerūq; uideant: loqui sese nescire. Vlyxē cōtra Homerus uir sapiēti faciē
 dia præditū: uocē mittere ait nō ex ore: sed ex pectore. Quo. i. nō ad sonum
 magis habitūq; uocis: q̄ ex sniarum penitus cōceptarū altitudine pertineret.
Perulātiq; uerborū coercēda uallum esse oppositū dentium: luculēte dixit:
ut loquēdi temeritas: nō cordis tm custodia: atq; uigilia cohibeat: sed ex q̄
busdā q̄ si excubiis i ore positis sepiat. Homericā de qb̄ supra dixi: hęc sūt.
 ἀλλ' ὅτε δὴ δ' ὅτε πᾶσι μεγάλῃ ἐκ τῆς θείας ἰσχύος οὐδὲν οὐκ ἔστιν ἀποκρίσασθαι
 τέκνον ἐμὸν ποῖόν σε ἔπος φῦλον ἔρως ὀδόντων. idest.

Languissis

Ast ubi iam magnam fundebat pectore uocem.
Dentis claustra tui uox qualis nata reliquit.

M. Tullii quoq; uerba posui: qbus stultā & inanē dicēdi copiam grauitē &
 uere detestatus est. Dūmodo inquit hoc constet: neq; infantia eius: qui rem
 norit: sed eam explicare dicēdo nō queat: neq; inscitiā illius: cui res nō suppe
 rat: uerba nō desint: esse laudandā. Quorū si alterū sit optādum: malim equi
 dem indifertā prudentiā: q̄ stultā loquacitatem. Item in libro de oratore pri
 mo uerba hęc posuit. Quid enim est tā furiosum: q̄ uerborū uel optimorū
 atq; ornatissimorū sonitus inanis: nulla subiecta snia: nec scientia? Cum pri
 mis aut. M. Cato atrocissimus huiuscemodi uitii infectator est. nāq; in orō
 ne quæ inscripta est. Si Celius trib. pleb. appellasset. Nunq̄ inq; tacet: quem
 morbus tenet loquēdi: tanq̄ ueternosum uiuēdi atq; dormiēdi. Quod si nō
 cōueniant: tñ conuocari iubet. Ita est cupidus orationis: ut conducatur: qui au
 scultet. Itaq; auditis nō auscultatis tanq̄ pharmacopola. Nam eius uerba au
 diunt: uerum ei se nemo cōmittat: si æger est. Idem Cato in eadē oratione
 eidem. M. Celio uilitatē obprobans: nō loquendi tm: uerū etiā tacendi. Fru
 sto inquit panis conducitur: uel uti taceat: uel uti loquatur. Neq; non me
 rito Homerus unum ex omnibus Tersitā ἀμετροειῶν ἀκριτοῦ μύθου. idest loquen
 tem sine iudicio & modo appellabat. uerba illius multa & ἀκόσμα. idest in
 compta. Strepētium sine modo graculorū similia esse dicit. Quid. n. est aliud
 ἀμετροειῶν ἐκλόω. idest supra modum loquitans conturbabat. Eupolidis quo
 que uersus de id genus hominibus: consignatissime factus est. καλεῖν ἀριστόν
 ἀδυνατῶτατος λέγειν. idest blatterare optimus: dicere tepidissimus. Quod Salu
 stius noster imitari uolens: loquax inquit magis quam facundus. Quapro
 pter Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non uulgandam: sed re
 condendam esse dicit. perinde ut thesaurum. Eiusq; esse in promendo grām
 plurimam: si modesta: & parca & modulata sit.

*Verba et Ciceronis
Inscitia*

*Marci Cato
Ueternoso*

*Loquitax
Languis hesiodi*

Optimus est homini lingua thesaurus: & ingens
Gratia: quæ parcis mensurat singula uerbis.

in istis

Lingua

Salustianum illud: Satis loquentiae sapientiae parum,

LIBER

Epicharmus

Epicharmium quoque illud non inscite se habet. ἢ λέγειν τὸν ὀλίγον ἢ ἀδύνατον : idest non idoneus ad dicendum : sed ad tacendum impos. Ex quo profecto sumptum est : Qui cum loqui non posset : tacere non poterat. Phavorinum : ego audiui dicere uersus istos Euripidis : ἀχαλινὸν σωματίων· αἰὸς μου πᾶφροσύνας, τὸ τέλος δυστυχία : idest effrenioris : & ex legis dementiae extremum infelicitas occupat. Non de iis tantum factos accipi debere : qui impia : aut illicita dicerent : sed uel maxime de hominibus quoque posse dici stulta & immodica blatterantibus, quos lingua tam prodiga infrenisq; sit ut fluat semper & aestuet colluione uerborum terribima. Quod genus homines a graecis significatissimo uocabulo λάλοις .i. linguaces appellatos. Valerium Probum gramaticum illustrem : ex familiari eius docto uiro comperimus Salustianum illud : Satis loquentiae : sapientiae parum : breui anteq; uita decederet : sic legere cepisse : & sic a Salustio relictum affirmasse. Satis loquentiae : sapientiae parum. Quod loquentia nouatori uerborum Salustio maxime congrueret. Eloquentia cum insipientia minime conueniret. Huiusmodi autem loquacitatem : uerborumq; turbam magnitudine inani uastam facetissimus poeta Aristophanes insignibus uocabulis denotauit in his uersibus. αἰθροπὸν ἀγροπὸν αἰθροπὸν ἀδύνατον, ἔχοντα ἀχαλινὸν ἀκρατῆς, ἀπύλωτον, τὸ μαθητὴν ἀλλήλων· κομποφακελοπύργου : idest hoitem agresti ferocia : ore temerario : effrenato : prodigo : petulante : loquacem : furem : & fufum : per uerborum cogitatem : ac fastum. Neq; minus insigniter ueteres quoq; nostri : hoc genus hoies in uerba praecitos : locutulos : & blatterones : & linguaces dixerunt.

Blatterare

Lingua prodiga

Colluies

Significatissimo

λάλοις linguaces

Satis loquentiae sapientiae parum

Facetissis poetis

Aristophanes

Sociuileios

Blatterosus

Verba Quadrigarii

Quod uerba istae Quadrigarii ex annali tertio ibi : Mille hominum occiditur : non licentia neq; de poetarum figura : sed ratione certa : & proba grammatice disciplinae dicta sunt.

Mille hominum occiditur

Quadrigarius in .iiii. analium ita scripsit. Ibi occiditur mille hominum. occiditur inquit : non occiduntur. Item Lucilius in .iiii. satyrarum. Ad portum mille a porta est : exinde salernum. mille inquit : non mille sunt. Varro in .xviii. rerum humanarum. Ad Romuli initium plus mille & cetum annorum est. Cato in primo originum. Inde est ferme mille passus. M. Cicero in .vi. in Antonium. Ita ne Ianus medius in .L. Antonii clientela est : quis unq; in illo Iano inuentus est : qui .L. Antonio mille nummum ferret expensum : In his : atq; multis aliis mille numero singulari dictum est. Neq; hoc (ut quidam putant) uetustati concessum est : aut per figuratum concinnitatem admissum est : sed sic uidetur ratio poscere. mille enim non pro eo ponitur : quod graece χίλιοι dicitur. Sed quod χιλιάς & sicuti una χιλιάς & duae χιλιάδες : ita unum mille : & duo milia : certa atque directa ratione dicitur. Quod ubi id quoq; recte & probabiliter dici solitum : mille denarium in arca est. & mille equitum in exercitu est. Lucilius autem praeterquam superius posuit alio quoq; in loco id manifestius demonstrat. Nam in libro .xv. ita dicit.

Mille nro singulari

Mille Nummum

Hunc mille passum qui uicerit : atq; duobus. Campanus sonipes succussor nullus sequetur.

Maiore in

Maiore in Item alium dicitur aperte rationum rioron dam et M.C. idum C minum scriptu Quod inib

tam acc talem p inturia pea:qu dum e Hae u re appa gi non ste pos Quod suu p idem V

etymo no ster uerbor fas fall uocab pro iis quod n cunt. I Succ

Maiore in spatio ac diuersus lubebitur ire.

Item alio libro. viii. Mille die nummum potest uno quærere centum. Mille passum dixit pro mille passibus. & uno mille nummum pro unis mille nummis aperteq; ostendit: mille & uocabulum esse & singulari numero dici. Eiusq; plurarium esse millia. & casum etiam capere ablatiuum neq; ceteros casus requiri oportere. quum sint alia pleraq; uocabula quæ in singulos tantum casus: quædam etiam quæ in nullum inclinentur. quapropter nihil iam dubium est: quin M. C. in oratiõe quam inscripsit pro Milone: ita scriptum reliquerit. Ante fundum Clodii quo in fundo: propter insanas illas substructiones: facile mille hominum uersabatur ualentium: non uersabatur quod in libris minus accuratis scriptum est. Alia enim ratioe mille hominum: alia mille homines dicendũ est.

¶ Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingenium intractabile atq; inibi qd. M. Varro in quadã satyra: de officio mariti scripserit. **¶** Cap. xvii.

Antippe socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse fertur. & iurgiosa. Irarumq; & molestiarum muliebrium: per diem perque noctem scatebat. Has eius intemperies in maritum Alcibiades demiratus: interrogauit Socratem: quæ nam ratio esset: cur mulierẽ tam acerbam domo nõ exigeret. Quoniam inquit Socrates: quum illam domesticam perperior: infuesco & exerceor: ut ceterorum quoq; foris petulantiam & iniuriam facilius ferã. Secundum hanc sententiã quoq; Varro in satyra menippea: quam de officio mariti scripsit. Uitium inquit uxoris aut tollendum aut ferendum est. Qui tollit uitium uxore comodiore præstat: qui fert sese meliore facit.

Hæc uerba Varronis tollere: & ferre lepide quidem composita sunt. Sed tollere apparet dictum pro corrigere. Id etiã apparet: eiusmodi uitium uxoris si corrigi non possit ferendum esse: Varronem censuisse. quæ ferri scilicet: a uiro honeste possunt. Vitia enim flagitijs leuiora sunt.

¶ Quod. M. Varro in libro de ratione uocabulorum primo. L. Lælium magistrum suum $\epsilon\tau\upsilon\mu\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\varsigma$ nonnullorum uerborum falsa dixisse reprehendit: quodq; idem Varro in eodem libro furis $\epsilon\tau\upsilon\mu\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\upsilon$ falsum dicit. **¶** Cap. xviii.

In primo de ratione uocabulorum libro. M. Varro doctissimum tunc ciuitatis hominem. L. Lælium errasse ostendit: q; uocabulum græcum uetus traductum in linguam romanam pro meraco. & quasi a se primitus latine fictum esset: resoluit in uoces latinas: ratione etymologica falsa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus. In quo Lælius noster litteris ornatissimus memoria nostra errauit aliquoties. Nam aliquot uerborum antiquorum græcorum: perinde atq; essent propria nostra reddidit causas falsas. Non enim leporem dicimus (ut ait) quod est leuipes. Sed quod est uocabulum antiquum græcum. Multa enim uetera illorum ignorantur quod pro iis aliis nunc uocabulis utuntur. & illorum esse pleriq; ignorent græcum: quod nunc noiant $\epsilon\lambda\lambda\eta\nu\alpha$. Puteum esse quod uocant $\delta\prime\phi\epsilon\alpha\rho$. leporem: quod $\lambda\epsilon\gamma\omega\upsilon$ dicunt. In quo non modo Lælii ingenium non reprehendo: sed industriam laudo. Successu in. n. fortuna experientia laus sequitur. Hæc Varro in primo lib. scri

B

Mille Nummum

Uersabat non uersabantur

Concto

De Socrate

x antippe socratis uxor morosa

Rufio Socrate

Varro

Tolle qd

Litteris ornatissimus

Lepus

Maiore in

fur
furu
κλέων
fur
furuo

De libris sibylli
nis historia
libri sibyl-
lini

psit: de ratione uocabuloꝝ scitissime: de usu utriusq; linguæ peritissime: de ipso Lælio clementissime. Sed in posteriore eiusdem libri parte dixit. Furem ex eo dictum q; ueteres romani: furuum atrum appellauerint. & fures per noctem, quæ atra sit, facilius furentur. Nonne sic uidet Varro de fure dixisse, tanq̃ Lælius de lepore? Nam quod a græcis nunc κλέων, idest fur dicitur antiquiore græca lingua φῶρ est dictum. Hinc per affinitatem litterarum, quæ φῶρ græce est latine fur. Sed ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam, an contra aptius & cohærentius putarint, furem a furuo, idest nigro appellari, in hac re de uiro tam excellentis doctrinæ non meum iudicium est.

Historia super libris sibyllinis, ac de Tarquinio superbo rege. **Cap. xix**

N antiquis annalibus memoria super libris sibyllinis hæc prodita est. Anus hospita: atq; incognita ad Tarquinium superbum regem adiit: noue libros ferens quos esse dicebat diuina oracula, eos uelle dixit uenundare. Tarquinius precium percütatus est. Mulier nimum atq; imensum poposcit Rex quasi anus ætate desiperet risit. Tum illa foculum corã eo: cū igni apposuit, tris libros nouem deurit: & ecquid reliquos sex eodem p̃cio emere uellet: regem interrogauit, Sed enim Tarquinius id multo risit magis, dixitq; anum iam p̃culdubio delirare. Mulier ibidem statim tris libros alios exussit, atq; id ipsum denuo placide rogauit: tris reliquos eodem illo precio emat Tarquinius ore iam serio: atque attentiore animo fit, eam constantiam confidetiãq; non insuper habedam intelligit: & libros tris reliquos mercatur nihilo minore pretio: q̃ quod erat petitum pro omnibus. Sed eã mulierem tunc a Tarquinio digressam: postea nusquam loci uisam constitit. Libri tres in sacrarium conditi sibyllini appellati. Ad eos quasi ad oraculum quædecim uiri adeunt: quum dii immortales publice consulendi sunt.

Quid geometriæ dicat græci. Quibusq; omnia ista latinis uocabulis appellantur. **Caput. xx**

Igurarum quæ σχήματα geometriæ appellant: genera sunt duo: planum & solidum. hæc ipsi uocant ἐπιπέδον καὶ στερεόν. Planū est quod in duas partis solum lineas habet: qua latum est: & qua longum, qualia sunt triquetra: & quadrata: quæ in area fiunt sine altitudine. Solidum est: quando non longitudines modo: & latitudines planas numeri linearum efficiunt: sed etiam extollunt altitudines, quales sunt ferme mete trianguli quas pyramidas appellant: uel qualia sunt quadrata undiq; quæ κύβος illi: nos quadrantalia dicimus κύβος enim est figura ex omni latere quadrata: quales sunt inq; M. Varro tesserae, quibus in alueolo luditur: ex quo ipse appellata κύβοι. In numeris etiam similiter κύβος dicitur: quum omne latus eiusdem numeri æqualiter in sese soluitur, sicuti fit, quum ter tetra ducunt. Atq; idē ipse numerus triplicat, huius numeri cubum Pythagoras uim habere lunaris circuli dixit: q; & luna orbem suum lustret septem & uiginti diebus: qui a numeris ternio: qui græce dicitur τριάς tantundē efficiat in cubo. Linea autem a nostris dicitur: quam γραμμὴν græci uocant, Eam. M. Varro ita definit: Linea est inquit longitudo

longitudo quædam sine latitudine & altitudine. *εὐκλειδης* autem breuius præter
missa altitudine *γραμμὴ* est inquit *μηκροῦ ἀπλατέος*: idest longitudo illatibilis: quæ
exprimere uno latine uerbo non queas: nisi audeas dicere illatibilis.

¶ Quod Iulius Higinus affirmatissime contēdit legisse se librum, P. Virgilii
domesticum: in quo scriptum esset. Et ora Tristia tantum sensu torquebit
amaror: non quod uulgus legeret sensu torquebit amaro. ¶ Cap. XXI.

Erfus istos ex georgicis uirgilii plariq; omnes sic legunt.

At sapor iudicium faciet manifestus: & ora,

Tristia tantum sensu torquebit amaro.

Higinus autem non hercle ignobilis grammaticus in commenta-
riis: quæ in uirgilium fecit confirmat: & perseverat: non hoc a uirgilio relictū.
Sed quod ipse inuenit in libro qui fuerat ex domo: atq; familia uirgilii: Et ora
Tristia tantum sensu torquebit amaror. Neq; id soli Higinio, sed doctis qui
busdam etiam uiris complacitum quoniam uidetur absurde dici. Sapor sensu
amaro torquet: quum ipse inquirunt sapor sensus sit: non alium in semetipso
sensem habeat: ac perinde sit quasi dicatur: sensus sensu amaro torquet. Sed
enim cum Phaurino Higinii commentarium legissem atq; ei statim displici-
ta esset insolētia & insuauitas amaroris. Iouem lapideum inquit quod sanctissi-
mum iusiurandum est habitum: paratus sum ego iurare: uirgilium hoc nunq̄
scripsisse. Sed Higinum ego dicere uerum arbitror. Non enim primus finxit
hoc uerbum uirgilius insolenter: sed in carminibus Lucretii inuentum: non
est aspernatus auctoritate poetæ ingenio & facundia præcellentis. Verba ex
quarto Lucretii hæc sunt.

amaror

Deniq; in os falsi uenit humor sape saporis:

Quum mare uerfamur propter: dilutaq; contra.

Quum tuimur misceri absynthia tangit amaror:

Non uerba autem sola: sed uersus prope totos & locos quoque Lucretii pluri-
mos sectatum esse Virgilium uidemus.

¶ An qui causas defendit: recte latineq; dicat superesse id quod defendit: &
superesse proprie quid sit. ¶ Cap. XXII

Rroborauit inueterauitq; falsa & aliena uerbi significatio: quod
dicitur: hic illi superest quum dicendum est. Aduocatum esse quæ
cuiuspiam: causamq; eius defendere Atq; id dicitur: non in compitis tā-
tum neq; in plæbe uulgaria sed in foro: in comitio: apud tribuna-

A esse
superesse

lia. Qui integre autem locuti sunt: magnam partem superesse ita dixerunt: ut
eo uerbo significarent superfluere: & superuacare atq; esse supra necessarium
modū Itaq; M. Varro in satyra quæ inscripta est: Nescis quid uesper uehat: sup-
fuisse dicit imodice & itē pestiue fuisse. Verba ex eo libro hæc sūt. In cōuiuio
legi nec oīa debent: & ea potissimū quæ simul sint βιωφελῆ. i. uitæ cōmoda: &
delectēt poti⁹: ut id quoq; nō uideat supfuisse. memini ego p̄toris docti homi-
nis tribunali me fortasse assistere: atq; ibi aduocatū nō icēlebrē sic postulari: ut
q̄ causā diceret: rēq; q̄ agebat nō attingeret. Tūc p̄torē ei cuius res erat dixisse

festiuit

fuit
vāSuppuit
quid his

Detralleo

Exquisit

Suppse

aduocatū eum non habere: & quum is qui uerba faciebat reclamasset: ego illi uir clarissime super sum: Respondisse prætorem festiuit: Tu plane superes: non ades. M. autem Cicero in libro q̄ inscriptus est de iure civili in artem redigendo uerba hæc posuit. Nec uero sententia iuris maioribus suis. Q. Helius Tubero defuit, doctrina etiam super fuit. In quo loco super fuit significat uide tur supra fuit: & præstitit: superauitq; maiores suos doctrina sua super fluētū: tum & nimis abundāti. Disciplinas enim Tubero stoicas & dialecticas percalauerat. In libro quoq; de repu. secundo: id ipsum uerbum Ciceronis non temere trāseundū. Verba ex eo libro hæc sunt Non grauarer Læli: nisi & hos uelle putarē: & ipse cuperē te quoq; aliq̄ partē huius nostri sermonis attingere præsertim cū heri ipse dixetis te nobis nō ēt sup futurū: uerū id quidē fieri non pōt: ne desis oēs te rogamus. Exquisite igit̄ & cōperte Iulius paulus dicebat: homo in nostra memoria doctissimus supesse nō simplici rōne dici tā latine q̄ græce. Græcos. n. πῶς εἶναι. i. uiuere: adesse: uicisse: etiā i utraq; pte ponere: uel qd̄ sup uacaneū cēt: ac nō necessariū: uel qd̄ abūdās nimis & affluēs & exuperās. Sic quoq; nostros ueteres supesse alias dixisse: p̄ supfluētū & supuacuo; nec admodū necessario: ita ut supra posuimus Varronē dicere. Alias ita ut Cicero dixit: p̄ eo qd̄ copia qdē & facultate cæteris anteiret: tū supra modū: & largius plixi usq; flueret: q̄ cēt satis. Qui dicit ergo se supesse ei: quē defēdit nihil istoz uult dicere: sed nescio qd̄ aliud indictū in scitumq; dicit. Ac ne Virgiliū qdē poterit auctoritate uti: q̄ i georgicis ita scripsit. Prim⁹ ego i patriā mecū mō uita supsit. Hoc enī i loco Virgilius ἡ ἀνυπόθετος. id est minus pprie uerbo usus uidetur: quod supersit dixit p̄ lōginquius diutiusq; adsit. illud cōtra eiusdē Virgiliū est aliquanto probabilius: Florentisq; secant herbas fluuiosq; ministrant: Farraq; ne blando nequeant superesse labori.

Superare

Significat enim supra laborem cē: neq; opprimi a labore. An autem superesse dixerint ueteres pro restare & perficiendæ rei desse quærebam⁹. Nam Salusti us in significatione ista non superesse: sed superare dicit. Verba eius in iugurtha. Is plerumque a rege exercitum ductare: & omnis res exequi solitus erat: quæ iugurthæ fesso, aut maioribus astricto superauerant. Sed inuenimus. i. iiii. Ennii annalium in hoc uersu.

Restare

Inde sibi memorat unum superesse laborem id est reliquum esse & restare. Quod quia id est diuise pronuntiandum est: ut non una pars orationis esse uideatur: sed duæ. Cicero aut̄ in. ii. antonianarum: quod est reliquum non superesse: sed restare dicit. Præter hæc superesse inuenimus dictum pro superstite

superesse

esse. Ita enim scriptū est in libro epistolarū. M. Ciceronis ad. L. Plancū: & i epistola. M. asinii Pollionis ad Ciceronem uerbis his. Nam neq; deesse reip. uoloz neque superesse. Per quod significat: si respu. emoriatur: & pereat nolle se uiuere. In Plauti autem asinaria manifestius id ipsum scriptum est in his uerbis: quæ sunt eius comœdiæ prima. Sicut tuum uis unicum gnatum tuæ superesse uitæ sospitem & superstite. Cauenda igitur est nō iproprietas sola uerbi. sed etiā prauitas omnis: si quis se nūc senior aduocatus adolescētī superesse dicat.

Quis fuerit

¶ Quis fuerit Papyrius prætextatus: quæ istius causa cognomēti sit historiāq; ista omnis super eodem Papyrio cognitu iocunda. Cap. XXIII.

Papyrius

Historia de Papyrio prætextato dicta: scripta est a. M. Catone oratione qua usus est ad milites contra Galbam: cū multa quæ uenustate atq; luce ac mūdicia uerborum. Ea Catonis uerba: huic prorsus commentario indidissim: si libri copia fuisset id tēporis: quum hæc dictaui. Quod si nō uirtutes dignitatesq; uerborum: sed rem ipsam scire quæris: res ferme ad hunc modum est. Mos antea senatoribus romæ fuit: in curia cum prætextatis filiis introire. Tunc quidem in senatu res maior quæpiam cōsultata: eoq; in diem posterum prolata est. Placuitq; ut eā rem super quā tractauissent: nequis enunciaret: priusq; decreta esset. Mater papyrii pueri: qui cū parente suo in curia fuerat: percontata est filium: quidnam i senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse: neq; id dici licere. Mulier sit audiendi cupidior secretum rei: & silentium pueri: animumq; eius ad inquirendum eueherat. Quærit igitur compressius uiolentiussq;. Tum puer matre urgente: lepidi: atq; festiui mendacii consiliu capit: actum in senatu dicit utrum uideret utilius: exq; repu. esse: unus ne ut duas uxores haberet: an ut una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audiuit: animus compauescit. domo trepidans egredit: ad cæteras matronas peruenit. Ad senatum postridie matrum familias caterualachrymantes: atq; obsecrantes orant: una potius ut duobus nupta fieret: q̄ ut uni dua. Senatores ingredienti in curiam: quæ illa mulierum intemperies: & quid sibi postulatio illa uellet mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus: quid mater audire i nstitisset: quid ipse matri dixisset: rem sicuti fuerat denarrat. Senatus fidem atq; ingenium pueri exosculatur. Consultum facit: uti posthac pueri cum parentibus in curiam ne introeant: nisi ille unus Papyrius. Atq; puero postea cognomentum honoris gratia inditum Prætextatus ob tacendi loquendiq; in ætate prætextata prudentiam.

herbera
te am,

Papyrius mū vigē
te festiui respondit

¶ Tria epigrammata trium ueterum poetarum: Neuii: Plauti: Pacuuii: quæ facta ab ipsis: eorum sepulchris incisa sunt. Cap. XXIII.

Prætextatus

Rium poetarum illustriū epigrammata Cn. Neuii: Plauti. M. Pacuuii: q̄ ipsi fecerunt & icidēda suo sepulchro reliquerunt: notabilitas eorum gratia: ac uenustatis/ scribēda i his cōmētariis esse duxi. Ep grāma Neuii plenū supbia cāpanæ/ qd̄ testimoniū eē iustū potuisset/ nisi ab ipodictum esset. Immortales mortales si foret fas flere;

Neuii epigramma.

Flerent diuæ camenæ Neuium poetam.
Itaq; postq̄ est orchio traditus thesauro:
Obliti sunt Romæ lingua latina loquier.

Loquies

¶ Epigramma Plauti/ quod dubitasset an plauti foret/ nisi a. M. Varrone positum esset in libro de poetis primo.
Postq̄ est morte captus plautus/
Comœdia luget/ scæna est deserta.
Deinde risus/ ludus/ iocusq; & numeri.

Plauti Epigramma

Plauti
Epigram-
ma

Innumeri simul omnes collachrymarunt.

¶ Epigramma Pacuui uerecūdiſſimū. & puriſſimū dignūq; eius elegātiſſima grauitate Adoleſcens tametſi properas. hoc te ſaxum rogat. Ut ſe aſpicias. deinde quod ſcriptum eſt legas.

Hic ſunt poetæ Pacuui marci ſita oſſa.

Hoc uolebam neſcius ne eſſes. Vale.

¶ Quibus uerbis. M. Varro inducias definiert/quaſitum q; inibi curioſius/ quaenam ratio ſit uocabuli induciarum. Cap. XXV

inducie

Vobis modis. M. Varro in libro humanarum/qui eſt de bello & pace/induciae quid ſint definit/Induciae inquit ſunt pax caſtrenſis paucorum dierum. Item alio in loco. Induciae inquit ſunt belli feria. Sed lepide magis atq; iocunda breuitatis: utraq; definitio: q̄

plena aut proba eſſe uidetur. Nam neq; pax eſt inducia: bellum enim manet: pugna ceſſat. Neq; in ſolis caſtris: neq; paucorum tantum dierum induciae ſūt.

Quid enim dicemus ſi induciis in meſium aliquot factis: caſtris concedatur: nonne tum quoq; induciae ſunt? Aut ruruſus quid eſſe id dicemus: quod in primo annalium quadrigarii ſcriptum eſt. C. Pontium ſamnitem a dictatore Romano ſex horarum inducias poſtulauit. ſi induciae paucorum tantum dierum appelladae ſunt. Belli autem ferias feſtiue magis dixit: q̄ aperte atq; definire. Graeci autem ſignificatiuſ conſignatiuſq; ceſſationē iſtā pugnae pacticiā *ἐρεχθη* au. i. manibus tēperationem dixerunt: exempta una littera ſonitus uoſtioris: & ſubiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur: & manus cohibeantur.

ἐρεχθη au. i. id eſt inducias ab abſtinendis manibus appellarunt. Sed proſecto nō id fuit uarroni negocium: ut inducias ſuperſtitioſe definiret: & legibus rationibusq; omnibus definitionum inſeruiret. Satis enim uisum eſt: eiſmodi facere demonstrationem. Quod *γενος* graeci *τύπος* id eſt formas magis & *ὑπογραφαί* id eſt deſcriptiones: q̄ *ἰσμοί* id eſt definitiones uocant. Induciarum autem uocabulum. qua ſit ratione factum: iam diu eſt q̄ quaerimus. Sed ex multis quaeriam audiuiſimus uel legimus probabiliuſ: id quod dicam uidetur. Inducias ſic dictas arbitramur: quaſi tu dicas induci anſam. Pactum induciarum eiſmodi eſt: ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur: ſed ex eo die poſtea uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus praefinitus: pactūq; ſit: ut ante eum diem ne pugnetur: atq; iſ dies ubi uenit: inde uti iam pugnetur. Iccirco ex hiis quibus dixi: uocibus quaſi per quēdam coitum & copulam: nomen induciarum connexum eſt. Aurelius autem Opiliuſ primo librorum: quos muſarum inſcripſit. Induciae inquit dicuntur: quum hoſtes inter ſe utrinq; ultro citroq; alteri ad alteroſ impune: & ſine pugna ineunt. Inde ab eo inquit nomen eſſe factum uidetur: quaſi initus atq; introitus. Hoc ab Aurelio ſcriptum propterea non praeterii: ne cui harum noctium aemulo: eo tā tū nomine elegātius id uideretur: tanq̄ id nos originē uerbi reqrentes fugiſſet.

¶ Quem in modum mihi Taurus philoſophuſ reſponderit: percontanti an ſapiens iraceretur. Cap. XXVI

Intorrogau

Satis uisum est

Alio modo Induciae,

conue
Sed q
ab re
tumac
ca det
loquel
mo uo
q; face
phm i
ideſt d
bus: q
iram p
iquit u
lore: a
copino
remue
geſtio
uerſuſ
Tauri
indole
ac ſtu
ci w d
ira dic
critate

AV
¶ Qu
ris: dec

Diatriba

Interrogavi in diatriba Taurum an sapiens irascetur? Dabat enim saepe post quotidianas lectiones: quarendi: quod quis uellet potestatem. Is cum grauius: & copiose de morbo affectu ue irae differuisset: quae & in ueterum libris: & in ipsius commentariis exposita sunt: conuertitur ad me qui interrogaueram: Et haec ego inquit sup irascendo sentio Sed quid & Plutarchus noster uir doctissimus: & prudentissimus senserit: non ab re est ut id quoque audias Plutarchus inquit seruo suo nequa homini & contumaci: sed libris disputationibusque philosophiae aures imbutas habenti tunc ca detrahi, ob nescio quod delictum: caedique eum toto iussit: ceperat uerberari: obloquebatur: non meruisse: ut uapulet: nihil mali: nihil sceleris admisisse. Postremo uociferari interuapuladum incipit. neque iam quimonias aut gemitus eiulatusque facere: sed uerba seria & obiurgatoria. Non ita esse Plutarchum: ut diceret per hunc irasci turpe esse saepe eum de malo irae desertauisse: libere quoque *πρὸς ἀοργησίαν* id est de non irascendo uel irascibilitate pulcherrimum conscripisse. Is omnibus: quae in eo libro scripta sunt: nequaquam conuenire: quod puolutus: effususque in iram plurimum se plagis mulctaret. Tum Plutarchus lente & leniter: quod autem inquit uerbero: nunc ego tibi irasci uideor: ex uultu ne meo: an ex uoce: an ex colore: an etiam ex uerbis correptum esse me ira intelligis? Mihi quidem neque oculi (opinor) truces sunt: neque os turbidum: neque immaniter clamo: neque in spuma: roboremue efferuesco. Neque pudenda dico: aut poenitenda: neque oino trepido ita & gestio: haec enim omnia si ignoras: signa esse irae solent: & simul ad eum quod cedebat: conuersus interi inquit: dum ego atque hic disputamus: hoc tu age. Summa autem totius sententiae Tauri haec fuit: non idem esse existimauit *ἀοργησίαν* & *ἀναληψίαν*. i. in irascetia & indolentia. Aliudque esse non iracundum animum: aliud *ἀνάληπτον* & *ἀνάδνητον*. i. hebetem ac stupentem. Nam aliorum omnium quos latini philosophi affectus uel affectioes graeci *πάθη* appellat: ita huius quoque motus animi: quod cum est ulciscendi causa seuior/ ira dicitur/ non priuationem esse utilem censuit/ quam graeci *στέρησις* dicunt: sed mediocritatem: quam *μετρίότης* illi appellant.

Sedi loco

Signa iracundiae

Philosophi in pates inuicem

AVLIGELLI NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER SECUNDVS.

Quo genere solitus sit philosophus Socrates exercere patientiam corporis: deque eiusdem uiri patientia. Cap. I.

Inter labores uoluntarios: & exercitia corporis ad fortuitas patientiae uices firmamentum id quoque accepimus Socratem facere insueuisse/ stare solitus Socrates dicitur pertinaci statu per diem/ atque per noctem a summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconueniens/ immobilis iisdem in uestigiis/ & ore atque oculis eundem in locum directis cogitandum/ tamquam quodam secessu mentis/ atque a facta a corpore/ Quam rem cum Phauorinus de fortitudine eius uiri/

Sol pro die

XXVI Interrogavi